

نگاهی به تأثیرات یک قرن اخیر سیاست بر دیپلماسی در گفت‌وگو با فریدون مجلسی

برادرکشی دیرین در منطقه

قدرت ایران، ترکیه و کشورهای عربی می توانست رقیب اروپا و آمریکا باشد

یک قرن حوادث پرشمار سیاسی، تکانه‌های زیادی در ترسیم شمایل سیاست خارجی ایران داشته است. برخی از مهم‌ترین این تحولات را در گفت‌وگو با فریدون مجلسی، دیپلمات با سابقه و تاریخ‌خوانده بررسی کردیم.

کا فرابند ملی‌شدن صنعت نفت چه تأثیر متقابلی بر اتفاقات سیاست خارجی ایران داشت؟

جریان ملی‌شدن نفت از پایان جنگ جهانی دوم و تبعید رضاشاه از کشور تأثیر پذیرفت. رضاشاه با اتخاذ یک سیاست قلماری با تعصب از بی‌طرفی ایران دفاع می‌کرد ولی جانب آلمان را گرفته بود که منجر به تبعیدش شد و خیزش کسانی که در تمام مدت سلطنت ۱۶ساله او خشم و کینه خود را فروخورده بودند. یکی از برجسته‌ترین اینها دکتر مصدق بود که با تغییر سلطنت قاجار و با آغاز سلطنت پهلوی به مبارزه پرداخت و در پایان کار هم مصدق پنجم تیر ۱۳۱۹ دستگیر شد و به پنج‌ورد تبعید و بعد از چند ماه به ناچار در احمدآباد و تحت نظر، خانه‌نشین شد. بنابراین بر این کینه‌ها افزوده شد. بخشی از این کینه‌ها خصوصی بود و بهانه‌هایی مثل دشمنی مصدق با تمدید قرارداد نفت ایران و انگلیس داشت. گرچه در قرارداد دارسی اصلاحات زیادی انجام شده بود، ولی به‌خصوص تمدیدش علاوه بر آن اتفاقات قبلی، دلیل خوبی برای مبارزه بود. دلیل دوم افزایش سهم کشورهای همسایه، مثل بحرین، عربستان، شرکت آرامکو و کشورهای دیگر مثل ونزویلا و مکزیک در سود نفت کشورهايشان بود که به سمت ۵۰-۵۰ رسیده بود. البته این اتفاقات در سال آخر حکومت رضاشاه رخ داده بود، ولی بهانه درست و مناسبی بود. ایرانی‌ها هم حق داشتند وضعیت خودشان را اصلاح کنند. ضمناً خشم عمومی به دلایل گوناگون مذهبی هم موجود بود؛ کشف حجاب، سربازگیری، مالیات‌دهی، پذیرش دختران به مدارس و امثال اینها، در وضع اجتماعی سنتی آن روز ایران پدید آمده بود. مصدق به‌عنوان مظهر مخالفت با رضاشاه و رهبر تلاش

از کمتر از ۲۰ سال دولت ایران موفق شد شرکت را عملاً تحویل بگیرد و فقط برای چند سالی بازار فروشش باقی بماند. اما در این فاصله یک دلیل براندازی مصدق، نزدیک‌شدن سیاست‌های حزب توده از ضدیت با مصدق به حمایت از مصدق بود. این بیشتر موجب دشواری کار او شد. موجب شد که نیروهای غربی به استقبال برکناری او رفتند. مقدماتش توسط افسرانی مهیا شد که خود دکتر مصدق برای تقویت موضع فرماندهی خودش برکنار کرده بود. همدستی و توطنه همان‌ها ابتدا به قصد کودتا و پس از انحلال مجلس به استاد حکم برکناری و ابلاغ حکم و بحث‌هایی مثل این، آن عمل را با اعمال زور در ۲۸ مرداد اجرائی کرد و ایران را وارد مسیر دیگری کرد که در دوران جنگ سرد در بلوک غرب قرار گرفت. دولت شوروی با نفوذ در ارتش ایران با تیمی بزرگ از بهترین افسران در کادر حزب توده، برنامه‌هایی برای آینده داشت که شاید مانند ادوارد بنش در چکسلواکی روزی مصدق را هم کنار می‌گذاشت و کشور را هم تحویل می‌گرفت، شکست خورد و عامل تبلیغاتی شدید ضد نظام گذشته ایران شد و آن نظام هم برای حفاظت از خودش کاملاً در سیستم حمایتی بلوک غرب قرار گرفت.

با قراردادهای نظامی و با واردشدن در پیمان بغداد که بعداً به پیمان سنتو تبدیل شد، بعد از ۲۸ مرداد انگلیس و آمریکا با خشنودی از این اتفاق که از مقدماتش آگاه هم شده بودند، استقبال کردند و شوروی و بلوک شرق و عناصر و عواملشان در داخل ایران، علیه آن مبارزه‌ای را آغاز کردند. روی هم رفته می‌توان گفت در ۲۵ سال بعد از آن، نظام قبلی ایران سیاست کاملاً همراهی با غرب را در پیش گرفت و به اعتبار و حمایت و پشتیبانی آنها و افزایش درآمد نفتی که به همان دلیل برای ایران حاصل می‌شد، توانست یک برنامه گسترده توسعه اقتصادی را پیش ببرد. اتفاقاً سرعت همان توسعه اقتصادی مشکلاّتی را بر سر راه رژیم گذشته پدید آورد. جابه‌جایی‌های بزرگ جمعیتی را در ایران ایجاد کرد و تحول بعدی به اعتبار اعتقادات این اکثریت جدید جمعیتی در ایران شد که خواهان کناررفتن نظامی شدند که با تجلیات مدرن‌گرایانه‌اش مخالف بودند و آن نوع مدرنیسم را برخلاف سنت‌های خودشان می‌دانستند. حتی گروهی از روشنفکران داخلی هم با ما موجی که پدید آمده بود، همسان شدند یا تحت تأثیر تبلیغات شوروی که از آن افکار حمایت می‌کرد، قرار گرفتند. در سیاست ایران نوعی بازگشت به خویشتن و نوعی غرب‌ستیزی، تحت عنوان مخالفت با غرب‌زدگی پدید آمد. آن گروه پرچم را به پیش بردند؛ ولی حرکت اصلی و پیاده‌نظام کف خیابان‌ها، کسانی بودند که انقلاب را به‌راستی پیش بردند و تفکر سنتی را بر مدرنیسم تحمیلی، به نوبه خودشان تحمیل کردند و انقلاب اسلامی را پدید آوردند. تاکنون هم با وجود تحولاتی که در جامعه رخ داده، به‌خصوص توسعه سواد خواندن و نوشتن و توسعه سواد اینترنتی که به آن افزوده شده است، کماکان ادامه دارد. طبیعتاً همه چیز دنیا در تحول است و این امر هم در درون خودش مدرنیسم دیگری را می‌پروراند که مابینت و تضادی با افکار اکثریت جامعه نداشته باشد. این تغییر بزرگ در ۴۰ سال بعد از انقلاب اسلامی کاملاً حاکم بوده است. **کا** اتفاق دیگر خارجی که در صد سال اخیر مهم بوده، موضوع خروج بریتانیا از شرق سوئز و منطقه خلیج فارس بود که پس از آن، مذاکرات بر سر بحرین و جزایر سه‌گانه آغاز شد. زمینه سیاست داخلی این اتفاقات و تأثیر متقابلش در صحنه خارجی ایران چه بود؟

در دوران ۲۵ساله رژیم سابق، بعد از ۲۸ مرداد که ایران به‌تدریج توانست نسبت به تجهیز ارتش خود اقدام کند، سیاست‌هایی که برای همکاری با بلوک غرب داشت، مستلزم این بود که از درگیری با آنها دوری کند و شرايطی را ایجاد کند که بتواند جایگزین عملکرد کشورهایی مثل انگلیس شود. انگلیس مایل بود از هزینه‌ای که بعد از جنگ

دیپلماسی

ادامه از صفحه اول

پیران ویسه

دو هفته شد اندر سخن‌شان درنگ/ بدان تا نباشد به بیداد جنگ / ز هر گونه گفتند و پیران شنید/ کنه‌کاری آمد ز پیران پدید

پیران به ناگزیر سواری را نزد افراسیاب فرستاد که گودرز کشوادگان با سپاهی گران بر لب جیحون آمده است به خون‌خواهی، فرمان چیست که گوش دل سوی سخن توست. چون سالار ترکان این پیام دریافت داشت، سی هزار سپاهی جنگاور شمشیرزن برگزید و به یاری پیران گسیل داشت و به پیران گفت: «شمشیر کین برگیر و زمین را از ایرانیان بپیری. آن زحان زخمی بر آتان زن که نه گودرز بماند، نه گیو و نه گرکین دیگر بر زین بنشیند و نه رهام. دیگر از این همه کین‌خواهی خسته‌ام و مرا از ریختن خون ایرانیان دریغی نیست و این بار برآتم از ایوان خسرو گرد برآورم». پیران چون آن سپاه رزم‌آموده باری‌گر را بدید که همه به کردار گرت، تشنه به خون ایرانیان بودند، نیرو گرفت و خرد را به کناری نهاده، دل پرکینه گرداند و دل نیکش، رنگ جفا به خود گرفت و آتش رزم جودش را گرمی بخشید و در پاسخ گودرز، گیو را گفت: «برخیز و برو و به گودرز بگو چگونه این‌چنین زیاده‌خواهی می‌کنی، چگونه می‌توانی انتظار داشته باشی از خوشستان و یاران افراسیاب تو را گروگان فرستم؛ از من می‌خواهی برادری که روان روشن من است و پهلوان برگزیده من، از خود دور گردانیده، نزد خسرو فرستم؛ به ضامن. این درخواست از خرد به دور است. مرا مرگ از چنان زندگی شیرین‌تر است که در اوج سالاری، بندگی کنم و دیگر اینکه شاه من، افراسیاب مرا فرمان داده است تا بر ایرانیان بنامم و روزگارشان را تیره و تار گردانم. گیو چون این سخنان بشنید، آزرده‌خاطر به نزد گودرز بازگشت و همه پاسخ پیران را بداد و به گودرز گفت ابتدا پیران پذیرفت که تورانیان کنه‌کارند، اما چون سیاه شمشیرزن تورانی به یاری‌اش رسید، چهره دگرگون کرد و کوس بر پشت پیل بست و بر آن است که گفتم: «پیران از ستم کردار است، از آغاز می‌دانستم آن بدبندهاد هرگز دل به ایران و ایرانی نمی‌بندد، لکن چون فرمان شاه چنین بود، فرمان گزاردم که در اجرای سخن شاه گمی فرو نگذاشته باشم. همه مهر و دل پیران به تورانیان است و باید شاه از او پاک دست بشوید». پیران اکنون به پشوتانه سی هزار سپاهی یاری‌بخش افراسیاب از کتابد به ستوری مرزهای ایران شتاب گرفت و آن چنان از ستم ستوران بر آسمان گرد برآمد که چشمه خوشید، ایران‌زمین شده، مرزها را درنوردیده و کوس برزد، از زیند به هامون آمد و دو سیاه رویاروی یکدیگر قرار گرفتند. دو سیاه به کردار کوهی از آهن می‌نمودند و آنگاه کرای‌ها برآو گردید و کوه‌ها به جنبش آمدند.

چنین گفت با گیو پس پهلوان/ که پیران به سیری رسید از روان/ همین چشم داشت‌م زان بدبنداد/ ولیکن به فرمان شاه جهان/ بلباست رفتن که چاره نبود، دلش را کنون شهریار آرمود/ یکی داستان گفته بودم به شاه/ جو فرمود لشکرکشیدن به راه/ که دل را ز مهر کسی برکسل/ کجا نیستش با زبان راست دل

مسخ کروناوی

یکی از کارهایی که می‌کند این است که بدبینان کرده است؛ مثلاً اگر دقت کرده باشید از وقتی که همه کرونا گرفت‌ایم، به علت عوارض متعدد مغزی‌اش، به اشتباه احساس می‌کنیم سرعت اینترنت کم شده است. در همین صنف خودمان، همکاران عزیزِی را می‌شناسم که یکی‌یکی به زندگی محترم خود پایان دادند. پزشکیانی که از چهره روزهای پایانی عمرشان ابتدا برداشت می‌شود که دلخوردند از آینده مبهم، رنج‌دیده‌اند از همکار، بی‌تعدادند به دوستی برحِم، طرد شده‌اند از سیستم درمان و رنج‌ورند از بی‌ارزش‌شدن سال‌های عمرشان که بسان نازک‌آری آن ساقه‌گلی، غریانه به برشان می‌شکند. ابتدا توهم می‌زнім که به همین دلایل به زندگی خود پایان می‌دهند، ولی بعداً مسئولان بیمارستان می‌فهمند و می‌نویسند و می‌پراکنند که این هم عارضه کرونا بوده که باعث شده حقایق شیرین را کج و معوج ببینند و آینده به این روشنی را تاریک بیندارند.

« آگهی مناقصه دو مرحله ای»

صندوق رفاه دانشجویان

صندوق رفاه دانشجویان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در نظر دارد نسبت به خرید یک دستگاه مولد برق پایه گاز سوز ۳۰۰ (ت.و.ک) دانم کار با شرایط ذیل ، اقدام نماید.
متقاضیان می‌توانند صر فا در مهلت مقرر به سامانه ستاد به آدرس setadiran.ir مراجعه نمایند.

ردیف	موضوع	مبلغ سیره در شرکت در (ریال)	مهلت توزیع اسناد	مهلت ارائه پیشنهادات	زمان بازگشایی پاکات الف و ب (مرحله اول)	زمان بازگشایی پاکات ج (مرحله دوم)
1	خرید، حمل، نصب و راه اندازی یک دستگاه مولد سوز پایه گاز برقی ۳۰۰ (ت.و.ک) دانم کار	۲,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	از ساعت ۸ صبح روز پنجشنبه مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۰۵ لغایت پایان وقت اداری روز یکشنبه مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۰۸	از ساعت ۸ صبح روز دوشنبه مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۰۹ لغایت پایان وقت اداری روز چهارشنبه مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۱۸	ساعت ۱۰ صبح روز شنبه مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۲۱	ساعت ۱۰ صبح روز چهارشنبه مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۲۵

آدرس صندوق : تهران ، خیابان ولیعصر ، بالاتر از طالقانی ، نبش کوچه گیلان ، پلاک ۱۶۰۵ ، صندوق رفاه دانشجویان وزارت بهداشت، درمان و آموزش‌پزشکی
تذکر : سپرده قابل قبول برای شرکت در مناقصه واریز وجه نقد یا ضمانتنامه بانکی معتبر با حداقل ۳ ماه اعتبار با قابلیت تمدید تا سه ماه دیگر می‌باشد.

صندوق رفاه دانشجویان

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی